

1945. – Na razmeđu dvaju totalitarizama

Drugi svjetski rat, pa i važne obljetnice vezane uz njega, još uvijek izaziva znatnu pozornost javnosti u svim zemljama koje su u njemu sudjelovale. Posebice se to odnosi na one u kojima su još uvijek prisutne društvene podjele izazvane nekadašnjom pripadnošću dijelova stanovništva različitim zaraćenim stranama. To se odnosi i na hrvatsko društvo, u kojemu se već tradicionalno svakoga proljeća u javnosti “ratuje” zbog tema i frustracija izazvanih davnim događajima, sada, srećom, tek riječima preko medija i različitih javnih skupova.

Površnom promatraču koji se oslanja na medije zbog toga se može učiniti da je hrvatska historiografija potpuno zakazala u istraživanju te problematike i posredovanju svojih rezultata javnosti. U javnosti se stvarno povremeno pojavljuju i povjesničari po struci, no dojam je da mediji, u želji da njihovi proizvodi budu što atraktivniji, biraju uglavnom one koji bombastičnim izjavama, koje su često sličnije političkom aktivizmu negoli izražavanju povjesničara po struci, dolijevaju ulje na vatru ostrašćenih rasprava.

Oni pak koji imaju naviku praćenja rezultata historiografskih istraživanja ipak će spoznati da je hrvatska historiografija u proteklih četvrt stoljeća učinila golem iskorak u istraživanju problematike Drugoga svjetskog rata, odnosno njegova završetka na hrvatskom području, te je mnoge nekada i sada u javnosti prisutne “istine” i mitove opovrgnula. Objavljeni su brojni izvorni dokumenti, članci i monografije, a istraživanja se nastavljaju i donose nove rezultate i saznanja o događajima i procesima koji su se odvijali na kraju Drugoga svjetskog rata na hrvatskom području.

Obljetnice poput one koja je obilježena prošle, 2015. godine – 70 godina od završetka Drugoga svjetskog rata – dobra su prilika za organiziranje velikih javnih skupova na kojima se slave i komemoriraju događaji i brojne žrtve toga vremena. One su i prilika povjesničarima da se osvrnu na ono što je do tada učinjeno u istraživanjima te problematike, ali i da progovore o onome što se trenutačno radi i na čemu bi još trebalo raditi. Tu je priliku prepoznao i Hrvatski institut za povijest kao središnja kuća hrvatske historiografije, pa je zbog toga priređen i 2. prosinca 2015. u Zlatnoj dvorani institutske palače održan znanstveni skup “1945. – Na razmeđu dvaju totalitarizama”. Skup je okupio 18 povjesničara, uglavnom hrvatskih, nekolicinu srpskih te jednoga slovenskog. Neka su izlaganja dala pregled događaja i procesa na temelju već

poznatih saznanja, no bilo je i onih koja su se temeljila na novim istraživanjima i do sada slabo korištenom izvornom gradivu.

Pet izlaganja održanih tom prilikom prošireno je i prerađeno u članke koje je Uredništvo *Časopisa za suvremenu povijest* prihvatilo te ih objavljuje u nastavku kao dio tematskoga bloka pod skupnim naslovom “1945. – Na razmeđu dvaju totalitarizama”.

Mario Jareb